شينجياڭ داشۋەسى:

تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋدى ىلگەرىلەتىپ، جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعاسى نەگىزدىك سيپاتتى ماسەلەلەرىن زەرتتەۋدى ىلگەرىلەتەمىز

□ انار بۇلت \ شينجياڭ گازەتىنىڭ ٴتىلشىسى جاڭ يۋنمەي، ەرىكتى ٴتىلشى جاڭ فاڭ

7 ـ ايدىڭ 3 ـ كۇنى ٴۇرىمجى قالاسىنداعى "التى سارايى، ٴبىر ورتالىق" ٴبىر توپ ەرەكشە قوناقتاردى قارسى الدى. ولار وسى ارادا زەرتتەۋ، ۇيرەنۋ قيمىلىن ورىستەتىپ، بەرىلۋ، سەزىنۋ فورماسىندا ۇيرەنۋ ارقىلى تاريحي ىزدەرگە زەر سالىپ، مادەنيەت باۋىرامدىلىعىن سەزىندى.

بۇل قوناقتار شينجياڭ داشۋەسىنەن كەلگەن. "ٴبىز وسىنداي تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ قيمىلدارىن ۇنەمى وتكىزىپ تۇرامىز. وسى ارادا كوپشىلىك شينجياڭنىڭ كوپ نەگىزدى، ٴبىر تۇلعالى مادەنيەتى جونىندەگى تانىمىن اناعۇرلىم تەرەڭدەتىپ، جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن شىن مانىندە بەرىك ورناتادى". شينجياڭ داشۋەسى جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتۋدى زەرتتەۋ بازاسىنىڭ مامانى، بۇكىل ەلدەگى جوعارى مەكتەپتەر يدەيا ـ ساياسي ساباعىنداعى ايتۋلى ۇستازدار قىزمەت كەڭسەسىنىڭ (شينجياڭ داشۋەسى) جاۋاپتىسى ياڭ لي: "جازعى دەمالىس كەزىندە ٴبىز تاعى ىلە قازاق اۆتونوميالى وبلىسىنا بارىپ، يدەيالىق تاربيە، شينجياڭدى مادەنيەتپەن نارلەندىرۋ سياقتى نەگىزگى تاقىرىپتاردى ارقاۋ ەتە وتىرىپ تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ ورىستەتەمىز"، ـ دەدى.

ٴبىر جىلدىڭ الدىندا باس شۋجي شي جينپيڭنىڭ شينجياڭعا كەلىپ قىزمەتتەردى كوزدەن كەشىرگەندەگى تۇڭعىش ايالداماسى وسى شينجياڭ داشۋەسى بولعان ەدى، سونداي ـ اق وسى مەكتەپتىڭ جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتۋدى زەرتتەۋ بازاسىندا كوپشىلىككە جالىندى يدەيا ـ ساياسي ساباعىن وتكەن ەدى.

"تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ ارقىلى ٴبىز سەنىم ورناتا ٴبىلۋىمىز كەرەك"، "ۇلت ماسەلەسىن شەشۋدىڭ جۇڭگوشا دۇرىس جولىمەن جۇرۋگە تاباندى بولىپ، جاڭا داۋىردەگى پارتيانىڭ ۇلت نازارياسىن ۇزدىكسىز بايىتىپ جانە دامىتىپ، جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعاسى نەگىزدىك ماسەلەلەرىن زەرتتەۋدى ىلگەرىلەتۋ كەرەك"...

باس شۋجيدىڭ ٴسوزى ــ ارەكەت باعدارى. ٴبىر اپتادان كەيىن، ياڭ لي شينجياڭ داشۋەسى ماركسيزم شۋەيۋانىنىڭ زەرتتەۋ تاقىرىبى گرۋپپاسىن باستاپ، جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتۋ، شينجياڭدى مادەنيەتپەن نارلەندىرۋ سياقتى نەگىزگى تاقىرىپتار جونىندە نەگىزگى ساتىعا بارىپ تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ ورىستەتتى.

تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ گرۋپپاسىنداعىلار ٴمالى، الەۋمەتتىك اۋماقتاردى جانە اۋىل ـ قالاشىق، قىستاقتاردى ىشكەرىلەي ارالاپ احۋال ۇعىسىپ، ەكسكۋرسيالاپ، نەگىزگى ساتى كادر ـ بۇقاراسى ۋاكىلدەرىمەن بەتپە ـ بەت كەڭەسىپ، نەگىزگى ساتى بۇقاراسىنىڭ جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتۋ امالياتتىق قيمىلى بارىسىنداعى جاڭا تانىمدارىن، جاڭا ادىستەرىن ۇعىستى.

"تاقىرىپتىق تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ ٴبىر جىلعا جالعاستى، ٴبىز جالپى 58 نەگىزگى ساتى كادر ـ بۇقاراسىنان احۋال ۇعىستىق، كەزەكتە ٴبىز 300 مىڭ ارىپتىك تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ بايانداماسىن العاشقى قادامدا دايىندادىق". ياڭ لي: "ٴبىز باس شۋجيگە ٴىس جۇزىندىك ارەكەتىمىزبەن كوڭىل قالاۋىنان شىعاتىنداي "تاپسىرما" تاپسىرامىز"، ـ دەدى.

بيىل شينجياڭ داشۋەسى جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتۋعا قاتىستى 15 ٴتۇرلى تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ تاقىرىبىن تۇراقتاندىردى، مازمۇنى جاستار مەن ورەندەردىڭ "نەگىز قالاۋ" ينجەنەرياسى، قىزىل مادەنيەت جانە شينجياڭدى مادەنيەتپەن نارلەندىرۋ، ۇلتتار ىنتىماعى، ەكونوميكالىق، قوعامدىق دامۋ، ت. ب قامتىدى، تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ تۇتاس شينجياڭنىڭ 6 ايماق، وبلىس، قالاسىن شارپىدى.

"باس شۋجيدىڭ ماڭىزدى ٴسوزى ٴبىزدىڭ جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعاسى نەگىزدىك سيپاتتى ماسەلەلەرى جونىندە زەرتتەۋ جانە امالياتتىق قىزمەت ورىستەتۋىمىزگە ٴتۇبىرلى بويسۇنۋ ولشەمىن ازىرلەدى". شينجياڭ داشۋەسىنىڭ باستىعى ياۋ چياڭ بىلاي دەدى: شينجياڭ داشۋەسىنىڭ جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتۋدى زەرتتەۋ بازاسى 2020 ـ جىلى 3 ـ ايدا قۇرىلعانىنان بەرى "جاڭا داۋىردەگى پارتيانىڭ شينجياڭدى باسقارۋ جالپى جوباسى مەن جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتۋ" زەرتتەۋ بەتالىسىن ارقاۋ ەتە وتىرىپ قۇرىلىس ورىستەتىپ، شەشىم جاساۋ، كەڭەس بەرۋ، عىلمي زەرتتەۋ، دارىندىلاردى باۋلۋ، قوعامدىق قىزمەت وتەۋ سياقتى جاقتاردا كورنەكتى تابىستارعا قول جەتكىزدى.

"ٴبىز باس شۋجي تاپسىرعان مىندەتتى بار كۇشىمىزدى سالا ورىندايمىز"، ـ دەدى بازا مامانى مىڭنان تىلشىگە، ٴبىلىستىر ونىڭ باسقا ماماندارمەن بىرگە ورىستەتكەن "جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتۋدى «شينجياڭنىڭ قىسقاشا جەرگىلىكتى تاريحى وقۋلىعىنا» ەنگىزۋ ساباق قۇرىلىسى جانە رەفورما امالياتتىق زەرتتەۋى" اۆتونوميالى رايوننىڭ جوعارى دارەجەلى وقۋ ـ وقىتۋ جەتىستىگىنىڭ 1 ـ دارەجەلى سىيلىعىن ەنشىلەدى.

ٴبىلىستىر باس شۋجيگە تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ جاعدايىنان بەتپە ـ بەت مالىمەت بەرگەن ۋاكىل رەتىندە، شينجياڭ داشۋەسىنىڭ وقۋشىسى گۇزالنۇر ٴيۇسۇپ وسى مەكتەپ ماركسيزم شۋەيۋانىنىڭ "انار ٴدانى" ۇلتتار ىنتىماعى قوعامدىق امالييات ۇيىرمەسىنە قاتىناستى. ونىڭ اۋدانىندا قوعامدىق امالييات قيمىلىنا قاتىناسۋ بارىسىندا ول ونىڭ قالاشىعى جىنحۋا جاڭا قىستاعى مادەنيەت ۇلكەن ساحناسىنىڭ ەكى جانىنداعى كورمە تاقتاسىنا "ۇلتتار ىنتىماعىنىڭ بەرەكەلى شاڭىراعى" قيمىلىنا قاتىستى ٴتۇرلى سۋرەتتەردىڭ جاپسىرىلعانىن، ٴار ۇلت بۇقاراسىنىڭ اناردىڭ دانىندەي تىعىز ۇيىسقاندىعىن كوردى؛ قىزىل قالاشىعى وتەرەك قىستاعىنىڭ اۋىل ـ قىستاق قونىس ورتاسىن رەتتەۋ ـ وڭاۋ ارقىلى قىسقا ۋاقىت ىشىندە "ينتەرنەتتە تانىمالى" قىستاققا اينالىپ، كورىكتى اۋىل ـ قىستاق قۇرىلىسىنا ۇلگى بولعاندىعىن كوردى...

"دۋماندى تۇرمىستان مەن ٴبىزدىڭ ۇلت نازارياسىمىزبەن ساياساتىمىزدىڭ جاقسى ەكەندىگىن، جارامدى ەكەندىگىن تەرەڭ سەزىندىم ٴارى نەگىزگى ساتى كادر ـ بۇقاراسىنىڭ ٴىس جۇزىندىك ارەكەتتەرىمەن جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتقاندىعىن سەزىندىم". گۇزالنۇر بىلاي دەدى: الداعى جەردە باس شۋجيدىڭ تاپسىرماسىن ەستە بەرىك ساقتاپ، نازاريا مەن امالياتتى ٴوزارا ۇشتاستىرىپ، مەملەكەتكە جارامدى دارىندىعا شىن مانىندە اينالامىن.

جازعى دەمالىس كەزىنە تۋرا كەلىپ، دەمالىسقا تاراعانىمەن، ٴار كۇنى شينجياڭ داشۋەسىنىڭ مەكتەپ تاريحى سارايىنا كەلىپ ەكسكۋرسيالايتىن ادامداردىڭ اياعى ۇزىلمەيدى. "شينجياڭ داشۋەسىنىڭ بيىلعى مەكتەپ تاريحى سارايى ٴبىلىستىرعىمەن ۇقسامايدى". شينجياڭ داشۋەسى ارحيۆ سارايىنىڭ باستىعى يۋي فۋ ـ ىن بىلاي دەدى: ٴبىز باس شۋجيدىڭ ماڭىزدى ٴسوزىنىڭ رۋحىنا ساي، مەكتەپ تاريحى سارايىنىڭ كورمە مازمۇنىن تولىقتىرىپ، بايىتىپ، قىزىل گەندى اناعۇرلىم كورنەكتىلەندىرىپ، تاماشا ونەگەلىلىككە قول جەتكىزدىك. بيىل 2 ـ ايدا جاڭا وقۋ ماۋسىمى باستالعانىنان قازىرگە دەيىن مەكتەپ تاريحى سارايىن ەكسكۋرسيالاعانداردىڭ سانى 10 مىڭ ادام ـ رەتتەن استى. "جازعى دەمالىس كەزىندە ەكسكۋرسيالاعان ادامدار سانى، ەڭ كوپ بولعاندا، ٴبىر كۇندە نەشە 100 ادامعا جەتتى".

ياۋ چياڭ بىلاي دەدى: باس شۋجي نۇسقاعان بەتالىستى بويلاپ، شينجياڭ داشۋەسى جاڭا داۋىردەگى پارتيانىڭ شينجياڭدى باسقارۋ جالپى جوباسىن تولىق، دالمە ـ ٴدال دايەكتىلەندىردى، بارشا وقىتۋشى ـ وقۋشىلار قىزىل قان تامىردى جالعاستىرىپ، جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتىپ، اناردىڭ دانىندەي تىعىز ۇيىستى. مەكتەپ الداعى جەردە جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعاسى نەگىزدىك سيپاتتى ماسەلەلەرىن زەرتتەۋدى ٴۇرتىس ويداعىداي ىستەپ، جەتىستىكتەردى قولدانۋدى كۇشەيتەدى، سونىمەن بىرگە بىرەگەي ٴپان قۇرىلىسىن جەدەل ىلگەرىلەتىپ، دارىندىلاردى باۋلۋ جانە دارىندىلاردى شوعىرلاندىرۋ بيىك بەلەسىن تۇلعالاپ، مەملەكەت پەن جەرگىلىكتى ورىننىڭ دامۋىنا قىزمەت وتەۋ قابىلەتى مەن دەڭگەيىن ۇزدىكسىز جوعارىلاتىپ، جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ ۇلى گۇلدەنۋىن جۇزەگە اسىرۋعا كۇش قوسادى.

شينجياڭ مۇراجايى:

ۇلتتاردىڭ ارالاسۋ، ىشتەسۋ، توعىسۋ حيكايالارىن ويداعىداي باياندايمىز

□ انار بۇلت \ شينجياڭ گازەتىنىڭ ٴتىلشىسى يين لۋ

7 ـ ايدىڭ 8 ـ كۇنى تۇستەن بۇرىن ساعات 10 بولعان شاق، شينجياڭ مۇراجايىنىڭ ەسىك اشۋىنا جارتى ساعات قالعان ەدى، زەرتتەۋ ـ ۇيرەنۋ ۇيىرمەسىنىڭ جەتەكشىسى جاۋ شۋان اقسۋ ايماعىنان كەلگەن 18 وقۋشىنى ەرتىپ، كىرەر اۋىزدا جىم ـ جىرت كۇتىپ تۇرعان. 7 ـ جىلدىق وقۋشىسى ايشا قۇربان قولىنا "بەس جۇلدىز شىعىستان كوتەرىلسە، جۇڭگوعا قۇت" قامقا بىلەكقاپ سۋرەتى ەلەمەنتىنە ساي جوبالانعان ەستەلىك داپتەرىن ۇستاپ الىپتى. وسى رەت مۇراجايعا كەلگەندە، ونىڭ ەڭ كورگىسى كەلگەنى وسى مەملەكەتتىك 1 ـ دارەجەلى مادەني ەسكەرتكىش بولاتىن.

الدىڭعى جىن داۋىرىندەگى تاس قۇرالدار، حان داۋىرىندەگى اسىق مەكەمەسى ٴمورى، نيا جۇرتىنان قازىپ الىنعان قامقا، قىزىل تاس ۇڭگىرىندەگى قابىرعا سۋرەت، «تاڭ پاتشالىعى زاڭدارىنىڭ جالپى بايانى · قىلمىستار جونىندەگى زاڭنىڭ» جۇرناعى، بيكەلەردىڭ شاحمات ويناعان رەڭدى سۋرەتى، يۋان داۋىرىندەگى قاراكوك فارفور شىنى، چيڭ داۋىرىندەگى ليڭچۋان قۇلىپتاسى... ٴتۇسىندىرۋشى پەربەك جىلانىڭ ەگجەي ـ تەگجەيلى ٴتۇسىندىرۋى ەكسكۋرسيالاۋشىلاردى ابدەن ۇيىتىپ، كەنىشتى دە شۇرايلى جۇڭحۋا وركەنيەتىمەن تىلدەستىردى.

2022 ـ جىلى 7 ـ ايدىڭ 13 ـ كۇنى باس شۋجي شي جينپيڭ شينجياڭدى كوزدەن كەشىرگەندە شينجياڭ مۇراجايىنا كەلىپ، «شينجياڭ تاريحي مادەني ەسكەرتكىشتەرى كورمەسىن» ەكسكۋرسيالاعان بولاتىن. باس شۋجي بىلاي دەپ اتاپ كورسەتتى: جۇڭحۋا وركەنيەتى كەنىشتى دە شۇرايلى وركەنيەت، ارىدان باستاۋ الىپ، ۇزىلمەي جالعاسقان، ٴار ۇلتتىڭ تاڭداۋلى مادەنيەتىنىڭ الۋان بولاعىنىڭ جينالۋىنان قالىپتاسقان. ٴبىز شينجياڭنىڭ تاريحىن جاقسى زەرتتەپ، شينجياڭ تاريحىنىڭ جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ ارالاسۋى بارىسىندا قالىپتاسقان تاريح ەكەندىگىن شىنايى تانىپ، سول ارقىلى جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ كوپ نەگىزدى، ٴبىر تۇلعالى ەكەندىگىن اناعۇرلىم پارمەندى دالەلدەۋىمىز كەرەك.

"ٴبىز باس شۋجيدىڭ تاپسىرماسىن ەستە بەرىك ساقتاپ، مادەني ەسكەرتكىشتەردى زەرتتەۋ جەتىستىكتەرىنەن تولىق پايدالانىپ، تاريحتاعى ورتالىق اكىمياتتىڭ شينجياڭ ٴوڭىرىن باسقارۋ تاريحىن، ۇلتتاردىڭ ارالاسۋ، ىشتەسۋ، توعىسۋ تاريحىن، جىبەك جولى مادەنيەت اۋىس ـ كۇيىسى بارىسىنداعى وركەنيەتتەردىڭ ٴوزارا ۇلگى الۋ تاريحىن ايگىلەپ، شينجياڭنان قازىپ الىنعان مادەني ەسكەرتكىشتەردىڭ نەگىزگى تاقىرىپتىق كورمەسىن بەلسەنە جوبالاۋمەن بىرگە، جۇڭگو مەملەكەتتىك مۇراجايىنىڭ جانە گۇگۇڭ مۇراجايى مەكەمەسىنىڭ مادەني ەسكەرتكىشتەر كورمەسىن ەنگىزدىك"، ـ دەدى شينجياڭ مۇراجايىنىڭ باستىعى يۋي جيۋك.

نيا جۇرتىنان قازىپ الىنعان مادەني ەسكەرتكىشتەر كورمە سورەسىنىڭ الدىنا بارعان ايشا قۇربان "بەس جۇلدىز شىعىستان كوتەرىلسە، جۇڭگوعا قۇت" قامقا بىلەكقابىن اقىرى كوردى، ول وسى مەملەكەت اسىلى تۇراسىنداعى تانىستىرۋدى مۇقيات تىڭدادى ٴارى ەستەلىك داپتەرىنە "بۇل حان داۋىرىندەگى ورتالىق اكىمياتتىڭ جيڭجۋە بەكتىگىنىڭ بيلەۋشىسىنە بەرگەن تارتۋى بولۋعا ٴتيىس، بۇل سول كەزدە باتىس ٴوڭىردىڭ ورتالىقتىڭ قاراستىلىعىندا ەكەندىگىن تۇسىندىرەدى" دەپ جازىپ قويدى.

حىبەيلىك ساياحاتشى لي رانران ورتا مەكتەپتىڭ تاريح مۇعالىمى، ول شينجياڭ مۇراجايىنىڭ كورمەنى ورنالاستىرۋ جوباسى جۇرتتىڭ جۇڭحۋا وركەنيەتى تاريحىن ىشكەرىلەي تۇسىنۋىنە وتە ٴتيىمدى دەپ قاراپ، بىلاي دەدى: "مىسالى، مىنا ٴبىر چيانلۇڭ پاتشا ۇۋاشقا سيلاعان كۇمىستەن جاسالعان ٴمانساپ ٴمورى مەنىڭ ەسىمە تورعاۋىت تايپاسىنىڭ شىعىسقا قايتىپ وتانعا ورالۋىنداعى جاپالى كەزەڭدەردەگى ەستەلىكتى ٴتۇسىردى، وسى مادەني ەسكەرتكىشتەر ٴبىز جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ تاريحتان بەرى تامىرلاس ەكەندىگىن، ٴبىر ـ بىرىنە قارايلاسىپ كەلگەندىگىن ەڭ تولىق تۇسىندىرەدى".

مۇراجايدىڭ سيفرلى بەرىلە سەزىنۋ جانە ىقپالداستىق ويىن قۇرىلعىلارى ەكسكۋرسيالاۋشىلار مەن مادەني ەسكەرتكىشتەردىڭ اراسىن بارىنشا جاقىنداتتى. «شينجياڭ تاريحي مادەني ەسكەرتكىشتەرى كورمەسى» زالىندا ەكسكۋرسيالاۋعا كەلگەن ٴبىرتالاي جاستار مەن ورەندەر مادەني ەسكەرتكىشتەردى سايكەستى قۇراستىرۋ ويىنى، توقىما قولونەرى قالىبىنىڭ الدىندا "ويىن قىزىعىنا باتتى"، ىقپالداستىق ويىن بارىسىندا مادەني ەسكەرتكىشتەر جونىندەگى تۇسىنىگى ارتىپ قانا قويماي، تاريحي مادەنيەتتىڭ كەرەمەتىن اناعۇرلىم ناقتى سەزىندى.

"كورەرمەندەردىڭ مۇراجايدا مادەني ەسكەرتكىشتەردى بەتپە ـ بەت سەزىنۋىنە، ولارمەن ارالاسۋىنا، اسەرىن بولۋىنا، ٴوزارا ىقپالداسۋىنا مۇمكىندىك جاساپ، رەال تۇرمىسپەن شىنايى بىرلەستىرۋ ٴبىزدىڭ وسى 'ۇلكەن مەكتەپتى' ويداعىداي باسقارۋداعى مىندەتتەرىمىزدىڭ ٴبىرى"، ـ دەدى يۋي جيۋك.

بيىل 6 ـ ايدىڭ 2 ـ كۇنى شينجياڭ مۇراجايىنىڭ "مەملەكەتتىك مۇراجاي زالى" سىرتقا اشىلىپ، جۇڭگو مەملەكەتتىك مۇراجايىنىڭ قولداۋىندا العاشقى كورمە رەتىندە، "قولا بۇيىمدار مەن سومدالعان تاريح ــ قولا بۇيىمدارىنداعى بايىرعى جۇڭگونى" كورمەلەپ، شينجياڭ مۇراجايىنىڭ قولا بۇيىمداردى كورسەتۋ جاعىنداعى مازمۇنىن بايىتتى.

"مەملەكەتتىك مۇراجاي زالىنان" كەيىن شينجياڭ مۇراجايى تاعى گۇگۇڭ مۇراجايى مەكەمەسىمەن سەلبەسىپ، "گۇگۇڭ زالىن" سومداپ، 7 ـ ايدا سىرتقا اشپاقشى. العاشقى كورمە "گۇلدەنگەن داۋىردەگى اسىلدار: گۇگۇڭ مۇراجايى مەكەمەسىندەگى چيڭ داۋىرىندە ورداداساقتالعان قاسى تاسى بۇيىمدارى كورمەسى" كادەلىك اسپاپتار، جيھازدار، اسەمدىك بۇيىمدار، ىدىس ـ اياق قاتارلىلاردى قامتىپ، قاس تاسى بۇيىمدارىنىڭ جۇڭگونىڭ ەجەلگى زامانىندا تۇرمىستاعى كوپ ٴتۇرلى قولدانىلىمىن جان ـ جاقتى ايگىلەيدى.

شينجياڭ جۇڭگونىڭ ەجەلگى زامانىنداعى ەڭ ماڭىزدى قاس تاسىن وندىرەتىن ورىندارىنىڭ ٴبىرى، شينجياڭنىڭ كوك قاس تاسىن، اق قاس تاسىن، كوك جاقۇتىن چيڭ داۋىرىندەگى ورداعى قاس تاسى بۇيىمدارىن جاساۋ قۇرىلىمدارى قاتتى ۇناتقان، شينجياڭنان ورتا جازىققا دەيىنگى "قاس تاسىن ٴوندىرۋ، قاس تاسىن تاسىمالداۋ، قاس تاسى بۇيىمدارىن جاساۋ" جولىنىڭ ىركىلىسسىز بولۋى دا چيڭ ٴداۋىرى ورتالىق اكىمياتىنىڭ شينجياڭدى ٴونىمدى باسقارۋىنا العاندىعىن دالەلدەيدى.

وتكەن 100 جىلدا شينجياڭنىڭ تۇرپان قالاسى، اقسۋ ايماعى، حوتان ايماعى، قاشقار ايماعى سياقتى ورىندارىنان قىرۋار بامبۇك تاياقشالار، حات ـ قاعازدار، تورعىن كىتاپ كوشىرمەلەرى، سونداي ـ اق ەسكەرتكىش ويماسى قۇلپىتاستارى سياقتى حۇجات ماتەريالدار قازىپ الىندى، 7 ـ ايدا بۇلار شينجياڭ مۇراجايى جوبالاعان "جۇڭحۋا تاريح كىتابى ــ شينجياڭنان قازىپ الىنعان حۇجاتتار كورمەسىنەن" بوي كورسەتەدى. "وسى كورمەدەگى حۇجاتتار حان داۋىرىنەن چيڭ داۋىرىنە دەيىنگى ساياسي، اسكەري، ەكونوميكا، مادەنيەت سياقتى كوپتەگەن سالالارعا سايادى، تۇرلىشە تاريحي مەزگىلدەگى كوپ ٴتۇرلى جازۋمەن جازىلعان، جۇڭحۋا وركەنيەتىنىڭ ۇلاسپالىلىعىنىڭ، جاساميازدىعىنىڭ، بىرلىگىنىڭ، سىيىسىمدىلىعىنىڭ، بەيبىتشىلىگىنىڭ پارمەندى دالەلى"، ـ دەدى يۋي جيۋك.

بيىل جىل باسىنان بەرى شينجياڭ مۇراجايى 500 نەشە مىڭ (رەت) ساياحاتشى قابىلدادى، 5 ـ ايى كىرگەنىنەن باستاپ، ٴبىر كۇندە الاڭ سارايلاردى ەكسكۋرسيالاۋشىلاردىڭ سانى، ەڭ كوپ بولعاندا، 13 مىڭ ادامعا (رەت) جەتتى. مادەني ەسكەرتكىشتەردى كورمەلەۋ، زەرتتەۋ ـ ۇيرەنۋ ساباقحاناسى، مادەنيەت جاسامپازدىعى بازارى، ساحنالىق ويىن قويۋ... شينجياڭ مۇراجايىنىڭ الەۋمەتتىك مادەنيەتكە قىزمەت وتەۋ فۋنكتسياسىنىڭ كوپ نەگىزدەنۋىنە وراي، بۇل ارا ادامداردىڭ شينجياڭدى ارالاۋداعى ات بايلار جەرىنە اينالدى، "مۇراجايعا كىرۋ" وسى زاماندىق قوعامدىق تۇرمىستىڭ قاجەتىنە اينالدى.

بيىل 4 ـ ايدا شينجياڭ مۇراجايىنىڭ شىت جاڭا مادەني ەسكەرتكىشتەردى عىلىم ـ تەحنيكالىق قورعاۋ ورتالىعى جۇرتقا اشىق ۇستالىپ، مەرزىمدى وتكىزىلەتىن اشىق ۇستاۋ كۇنى قيمىلىن جۇرت اسىعا كۇتتى. شينجياڭ مۇراجايى پارتكومىنىڭ شۋجيى حى جيانىڭ قاراۋىنشا، بۇل ارانىڭ ارقالاعانى مادەني مۇرالاردى قالپىنا كەلتىرۋ جانە قورعاۋ مىندەتى عانا ەمەس، عىلىم جالپىلاستىرۋ ماڭىزدى فۋنكتسياسىن دا ساۋلەلەندىرىپ، جۇرتتى مادەني ەسكەرتكىشتەردى قالپىنا كەلتىرۋ بارىسىن باسىنان وتكەرۋ بارىسىندا، مادەني ەسكەرتكىشتەردى قورعاۋدىڭ جۇڭحۋا وركەنيەتىن جالعاستىرۋداعى رەال قۇنىن تانىپ جەتۋىنە جەتەكشىلىك ەتۋ ەكەن.

(باسى 3 ـ بەتتە)

"قازىر ساۋدام ٴتاۋىر ٴجۇرىپ تۇر، قاشقار، اقسۋ، ٴۇرىمجى سياقتى جەرلەردەگى كوپتەگەن مۋزيكا اسپاپتارى دۇكەنى ماعان تاپسىرىس بەرىپ جاتادى". قۇدابەردى بىلاي دەدى: "ىلگەرىدە ۇرىمجىدەگى مۋزيكا شۋەيۋانىنىڭ ٴبىر وقىتۋشىسى ارنايى كەلىپ، 10 مىڭ يۋاننان استام اقشاعا مۋزيكا اسپاپتارىن ساتىپ الىپ كەتتى، مۋزيكانى سۇيەتىن ادامدار جونىنەن ايتقاندا، ادەمى، ىبىسى تۇنىق مۋزيكا اسپابىن ساتىپ الۋدا جولدىڭ قاشىقتىعى بۇيىم ەمەس".

"ساياحاتشىلاردىڭ ەڭ قارسى الۋىنا بولەنگەن مۋزيكا اسپابى راۋاپ پەن داپ، كەيبىر ساياحاتشىلار ٴبىر جولدا بىرنەشەۋىن ساتىپ الادى". قۇدابەردى ٴبىر داپتى قولىنا الىپ قاعىپ ـ قاعىپ جىبەردى، ىبىسى تۇنىق تا جاعىمدى ەكەن. ول قاشقار بايىرعى قالاسى ساياحاتىنىڭ سايابىر كەزىنىڭ بولمايتىندىعىن، مۋزيكا اسپاپتارى دۇكەنىنىڭ ٴار ايدا ساۋدادان 10 مىڭ يۋان شاماسىندا كىرىس تاباتىندىعىن ايتتى.

"قازىر ساياحاتشىلار قول تەلەفونىمەن اقشا تولەيدى، ۋيشين، جىفۋباۋ، كارتچكا سۇيكەۋ اسپابىن ىستەتەدى، ٴبىز مۇنىڭ ٴبارىن ورناتتىق". قۇدابەردى بىلاي دەدى: ىلگەرىندە تەك ناق اقشامەن ىرىباس جاساعاندىقتان سەبەپتى تالاي قاريداردان ايرىلىپ قالعان ەدىك، قازىر تۇراپتا اقشا تولەۋدى ىسكە قوسىپ، ٴبىر تۇراپ دۇكەنىن تىركەۋگە الدىردىم.

بۇل كۇندەرى قۇدابەردىنىڭ داشۋەدەن وقۋ بىتىرگەن ۇلى مۋزيكا اسپابىن جاساپ قانا قويماي، راۋاپتى دا ناشىنا كەلتىرىپ شەرتەدى.

"بۇقارا بايىسا، مۋزيكانى، مۋزيكا اسپاپتارىن سۇيەتىن ادامدار كوبەيەدى". قۇدابەردى: "وسى بىرنەشە جىلدا مۋزيكا اسپاپتارى دۇكەنىمنىڭ ساۋداسى بارعان سايىن كۇسەتتەندى، بۇل، ٴتۇبىن قۋعاندا، پارتيانىڭ ابزال ساياساتىنىڭ ارقاسى ـ عوي"، ـ دەدى.

مەكەن ـ جايىمىز: ٴۇرىمجى قالاسى حۇڭشيۋان سولتۇستىك جولى 500 ـ ٴنومىر، تاراتۋ ورتالىعى: 5593062، جارناما باسقارماسى: 8830000 پوچتا ٴنومىرى: 830028، ايلىق باعاسى 19 يۋان، جىلدىق باعاسى 228 يۋان